

Modlitba Pána má samozrejme svoje miesto v liturgickom živote spoločenstva cirkvi. Je súčasťou liturgických poriadkov všetkých kresťanských cirkví. Spievaný starosloviensky a luteránsky Otčenáš patrí k najväčším ozdobám. V histórii kresťanstva zaujímala Modlitba Pána rôzne miesto v bohoslužobnom poriadku. V evanjelickej cirkvi pri slávnostných príležitostiach Otčenáš nahrádza Kolektu, používa sa pri Večeri Pánovej a je najfrekvencovanejšou modlitbou pri najrôznejších príležitostiach, aj pri ekumenických bohoslužbách.

V histórii kresťanstva zaznelo mnoho Otčenášov v rôznych formách hudobného a literárneho spracovania. Aké asi boli príčiny vzniku novodobých Otčenášov? Najmä priame ovplyvnenie autorov – veriacich básnikov Modlitbou Pána potvrdzuje únavu a ťarchu všetkého, čo súčasná doba so sebou prináša. Pociťujú bolesť a starosť nie iba o seba, nechávajú sa inšpirovať modlitbou modlitieb a vytvárajú novodobé Otčenáše, ktoré sú opäť prosbami o všetko, čoho má ľudstvo málo a čoho sa mu žiada.

V umeleckom prejave lyrického žánru vystupuje Otčenáš ako modlitba a báseň. V Modlitbe Pána je dôležitý moment oscilácie medzi vďakou, prosbou s pokáním, oslavou a chválou Boha.

Naša štúdia sa ako súčasť širšie koncipovaného projektu venuje problematike Otčenáša v slovenskej literatúre 20. storočia na vybratých textoch. Ide o lyriku Ruda Brtáňa, Milana Krausa, Milana Rúfusa a Miloša Kovačku, ktorí na motívy Otčenáša vytvorili básne, parafrázy alebo alúzie. Texty týchto modlitieb priniesli evanjelické periodiká Cirkevné listy, Tvorba; antológie evanjelickej poézie Nad obzor, K výšinám; sú súčasťou básnických zbierok alebo súčasťou širšie koncipovaných básní.

Sémantika prosieb v kanonizovanom texte a v modifikovanom texte z porovnávacieho hľadiska

V Modlitbe Pána sa uplatňuje sedem základných prosieb. Číslo sedem ako magické číslo vystupuje v biblickom texte ako číslo úplnosti a dokonalosti.

Z formového hľadiska má Modlitba Pána štyri kompozičné časti: oslovenie, sedem prosieb, veľká doxológia a záver. Pre sémantickú analýzu jednotlivých prosieb Modlitby Pána treba aspoň stručne naznačiť ich obsah.

Oslovenie

Otče náš, ktorý si v nebesiach sa viaže na meno Boha Otca. Niektoré preklady ponúkajú *Otče! Náš Otče!* alebo aj *milý Otče!*

V oslovení Pána Boha je použitý vokatív, ktorý moderná slovenčina nahrádza nominatívom a súčasná gramatická teória pôvodné vokatívne tvary zakončené na -e považuje za „petrefakty zo staršieho vývinového obdobia“ (Navrátil, 1996, s. 24). V dôvernom vzťahu pri oslovení Boha vyznieva onen petrefakt ako niečo jemné a krehké, čo by sme v modlitbe pravdepodobne ťažko nahradili.

Použitím plurálového pronomina *náš* vyjadrujeme „vzájomnú zodpovednosť jedného za druhého“ (Markuš, 1994, s. 161), „opúšťame svoj individualizmus a pred nami sa otvárajú dimenzie Jeho lásky v Kristovi“ (Piecka, s. 134). Oslovením *Otče náš* sa vzájomne povzbudzujeme v láske v smere vertikálnom a zároveň v smere horizontálnom.

Ktorý si na nebesiach je určujúcim miestom, kam sa Bohu Otcovi prihovárime. Nejde o geografické označenie, ale o „dimenziu vyššieho sveta“ (Markuš, 1994, s. 160), v ktorom sa miňa priestor ľudskej aktivity. Nebesá predstavujú všetko, čo je „človeku nedostupné, nepoznatelné, nepredstaviteľné“ (Ulrich, s. 14).

Prosby

Prvé tri prosby modlitby – *posväť sa, príď a buď* sú vyzvaním Božej slávy, majú povahu adorácie a uctievanú *meno, kráľovstvo a vôľu*. Tieto želania sú zamerané na Božiu veľkosť.

Najvýznamnejšia prosba *posväť sa meno Tvoje* znamená vydeliť Božiemu menu jedinečné miesto medzi menami a oddeliť ho od všetkého profánneho.

Príď kráľovstvo Tvoje – v tejto prosbe sa priamo hovorí, že „zem nie je – dosiaľ nie je – miestom Božieho kráľovstva“ (Ulrich, s. 15). Kráľovstvo vnímame ako oblasť, „kde je uznávaná Božia zvrchovanosť, kde Boží zákon je jedinou normou, meradlom... všetkých mravných hodnôt a hodnôt vôbec...“ (Ulrich, s. 16). Prosba vyjadruje uznanie Boha za pána všetkého.

Buď vôľa Tvoja. Prosba za to, aby bol Boh Pantokrator – všemohúci, vševládca (Piecka, s. 135), aby vládol láskou ku všetkým a vo všetkom stvorení. Je to prosba za človeka, „prosba o Boží zásah v ľudský prospech“ (Ulrich, s. 17). Nevieme, čo tvorí Božiu vôľu, ale určite sú to všetky bohatstvá, dary, schopnosti, ktoré Boh dal ľuďom. Táto prosba najsilnejšie vyjadruje vieru.

Chlieb náš každodenný daj nám dnes. Vzťah človeka k Bohu sa nezmenšuje myšlienkou na základné životné potreby, súvisiace s hmotou – ako je jedlo. K životným potrebám úplne prirodzene môžeme priradiť (najmä v dnešnej spoločnosti, keď nežijeme v primitívnych pomeroch) vzdelanie, bezpečnosť, sociálne istoty a to, čo patrí k dôstojnému životu. Moment „každodennosti“ ponúka predstavu skromnosti, nie nadbytku. Opätovné použitie plurálu *chlieb náš daj nám* je dôraznou proklamáciou ľudskej vzájomnosti nielen pri užívaní, ale i pri jeho zabezpečovaní.

A odpusť nám naše viny – táto prosba priamo nadväzuje na predchádzajúcu a zlučovací vzťah evokuje vzťah telovej podstaty s duchovným rozmerom. Telo a duša, chlieb a odpustenie. Uvedomovanie si svojej viny nesie so sebou obraz kajúcnosti. Prosba nesie veľkú vážnosť aj vo svojej druhej časti – *ako i my odpúšťame vinnikom svojim* a dotýka sa momentu ľudskosti. My ľudia mnoho žiadame a očakávame, no len nedostatočne, priam povrchno nasledu-